

УДК 378.018.43:81'243

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-8\(10\)-45-55](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-8(10)-45-55)

Дячок Надія Валентинівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови та комунікації, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (095) 304-21-80, <https://orcid.org/0000-0003-1355-6801>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОНОДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Сучасні вимоги диктують освітній системі України необхідність активного розроблення та запровадження системи електроннодистанційного навчання, яке зможе забезпечити ефективну інтерактивно-інформаційну взаємодію між усіма суб'єктами освітньої діяльності. Відповідно до висунутої вимоги, було проведено теоретичний аналіз наукових праць стосовно викладання іноземної мови в умовах електроннодистанційного навчання. Метою наукової розвідки – з'ясувати особливості викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання, запропонувати найбільш ефективні методики викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання. За допомогою науково-теоретичного аналізу, констатовано те, що про те, що поняття «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання» не є тотожними. Розглянуто відмінність викладання іноземної мови під час електроннодистанційного і дистанційного навчання. Ознаками дистанційного навчання виокремлено асинхронність у часі, надання навчального матеріалу через пошту та інші засоби передачі інформації, а електроннодистанційного навчання – асинхронність і синхронність, встановлення зв'язку між викладачем та студентом через обмін навчальним матеріалом. Класифіковано технології електроннодистанційного навчання на три групи, такі як: неінтерактивні, інтерактивні, змішані. До найбільш ефективних методик викладання іноземних мов в означеному форматі навчання віднесено методики, які базуються на візуальній та аудіальній основі та методику створення проєктів, метою яких є розвиток наукової, пізнавальної, самостійності студентів у вивченні іноземної мови. Зроблено висновок про те, що навіть за відсутності якісного методичного забезпечення процесу викладання іноземних мов в умовах електроннодистанційного навчання існуючі технології та форм навчання вказують на доцільність використання означеної форми навчання для викладання іноземних мов.

Ключові слова: викладання іноземної мови, дистанційне навчання, електроннодистанційне навчання, методики викладання іноземних мов, технології електроннодистанційного навчання.

Diachok Nadiia Valentynivna Candidate of pedagogical sciences, associate Professor of The English Language and Communication Department Borys Grinchenko Kyiv University, Bulvarno-Kudryavska St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (095) 304-21-80, <https://orcid.org/0000-0003-1355-6801>

PECULIARITIES OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN THE E- LEARNING PROCESS

Abstract. Modern requirements dictate to the educational system of Ukraine the need to actively develop and implement a system of e-learning, which can provide effective interactive and informational interaction between all subjects of educational activity. In accordance with the requirements, a theoretical analysis of scientific papers on the teaching of foreign languages in e-learning. The purpose of scientific research is to find out the peculiarities of teaching a foreign language in the conditions of distance learning, to offer the most effective methods of teaching a foreign language in the conditions of distance learning. With the help of scientific and theoretical analysis, it is stated that the concepts of «distance education» and «distance learning» are not identical. The difference between teaching a foreign language during e-distance and distance learning is considered. Signs of distance learning include asynchrony in time, providing educational material through mail and other means of information transmission, and e-learning – asynchrony and synchronicity, establishing a connection between teacher and student through the exchange of educational material. E-learning technologies are classified into three groups, such as: non-interactive, interactive, mixed. The most effective methods of teaching foreign languages in this format include methods based on visual and audio basis and methods of creating projects aimed at developing scientific, cognitive, independence of students in learning a foreign language. It is concluded that even in the absence of quality methodological support for the process of teaching foreign languages in e-learning, existing technologies and forms of learning indicate the feasibility of using this form of learning for teaching foreign languages.

Keywords: foreign language teaching, distance learning, e-distance learning, methods of teaching foreign languages, e-distance learning technologies.

Постановка проблеми. Сучасна пандемія Covid19 змушує освітню систему швидко змінювати традиційні форми навчання на більш сучасні, адаптуючи зміст освітніх дисциплін та створюючи необхідні умови відповідно. Сьогодні усі заклади вищої освіти, заклади середньої освіти, враховуючи заборони на навчання в закладах освіти, впровадили дистанційну форму навчання.

Раніше дистанційна форма навчання використовувалася як частина всього освітнього процесу, що передбачає вивчення навчальної дисципліни різними формами.

Варто відзначити, сучасний інформаційний розвиток став причиною появи дистанційного навчання у сьогоднішньому вигляді. Виокремимо, що для ефективного впровадження дистанційного навчання необхідні спеціально розроблені курси, належне технічне забезпечення, підготовлені фахівці та дійсно діюча методика дистанційного навчання.

Концепція розвитку дистанційної освіти Україні була затверджена Міністерством освіти України у 2000 р. Відповідно до неї дистанційною вважають таку форму навчання, яка повинна бути рівноцінною з очною, вечірньою, заочною формами навчання й екстернатом і реалізовуватися переважно з допомогою дистанційних технологій навчання [2].

Сучасні заклади вищої освіти тільки почали розробляти ефективні методики дистанційного навчання з окремих навчальних дисциплін. Це і є причиною застосування змішаної форми навчання у закладах вищої освіти.

Викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання полягає у вирішенні специфічної проблеми, що розташована між галузями теоретичної і практичної науки. Безсумнівно, як викладання, так і вивчення іноземної мови несе у собі міждисциплінарний характер.

Відсутність єдиного підходу до розробки методичної складової для викладання іноземної мови у дистанційному форматі гальмує процес оволодіння мовою сучасною студентською молоддю [6]. Відсутність означеного підходу зумовлена тим, що власне проблема знаходиться на перетині двох предметних галузей (рис. 1). Одна з них репрезентує собою дистанційну освіту (сучасні інформаційні технології), наступна – власне методику викладання іноземних мов.

Рис. 1. Проблема відсутності методичної складової для викладання іноземної мови у дистанційному форматі

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості дистанційного навчання були висвітлені у наукових доробках українських та зарубіжних вчених: Дж. Андерсена, В. Бикова, Ст. Віллер, С. Вітвицької, Т. Едварда, Г. Козлакової, К. Корсак, В. Кухаренка, М. Мура, А. Петрова, Є. Полат, В. Рибалка, О. Тищенко, А. Франца, Б. Холмберга, А. Хуторського, Р. Шаран, В. Ясулайтіс. Особливості впровадження дистанційної форми навчання в

закладах вищої освіти досліджували Р. Горбатюк, Р. Гуревич, Т. Гусак, В. Олійник, Л. Романишена, П. Стефаненко.

Дистанційне навчання – форма організації і реалізації освітнього процесу, за якої всі його учасники (всі суб'єкти навчання) знаходяться у процесі взаємодії під час освітнього процесу і переважно екстериторіально [1].

Варто нашої уваги і тлумачення досліджуваної нами дефініції за науковцем Є. Полатом, який трактує дистанційне навчання як новітню форму навчання, яка відрізняється від традиційних форм навчання, у процесі якої використовують інформаційно-комунікаційні засоби навчання, сучасні методи і форми. А від так, науковець наголошує, що з'являється специфічна взаємодія викладача і студента [10].

Виокремимо, думку науковця Р. Шаран, який описує дистанційну освіту як самостійну педагогічну технологію, яка заснована на усвідомленій, самостійній роботі викладачів і студентів з використанням для освітнього процесу найсучасніших засобів зв'язку (комп'ютерів, телекомунікаційних мереж тощо) [18].

Вартий уваги, науковий доробок В. Кухаренка, який репрезентує форму дистанційного навчання яка спосіб здобуття знань на відстані від викладача шляхом використання різноманітних і можливих технологій навчання. Наголосимо, відповідно до дослідження вищезазначеного науковця, дистанційне навчання постає як певна система взаємопов'язаних інформаційних технологій, за допомогою яких викладач надає змогу студенту освоїти основний обсяг навчального матеріалу інтерактивно взаємодіючи, не виключаючи самостійну роботу та контроль і оцінку знань, компетенцій [7,8].

Мета статті – з'ясувати особливості викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання, запропонувати найбільш ефективні методи викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Проведений науково-теоретичний аналіз, дозволяє констатувати те, що про те, що поняття «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання» не є тотожними. У науковій розвідці «дистанційне навчання» будемо розглядати як процес освітньої взаємодії викладача та студента, який відбувається на відстані та передбачає використання інформаційних технологій, головним завданням якого є формування професійних знань і компетенцій з іноземної мови [14].

Особливість дистанційного викладання іноземних мов гуртується на використанні різноманітних телекомунікаційних технологій, Інтернет-ресурсів тощо. Використання дистанційних технологій і ресурсів впливає на способи відбору і структуризації матеріалу викладачем [9].

Варто розглянути специфіку викладання іноземної мови під час електроннодистанційного навчання (рис. 2).

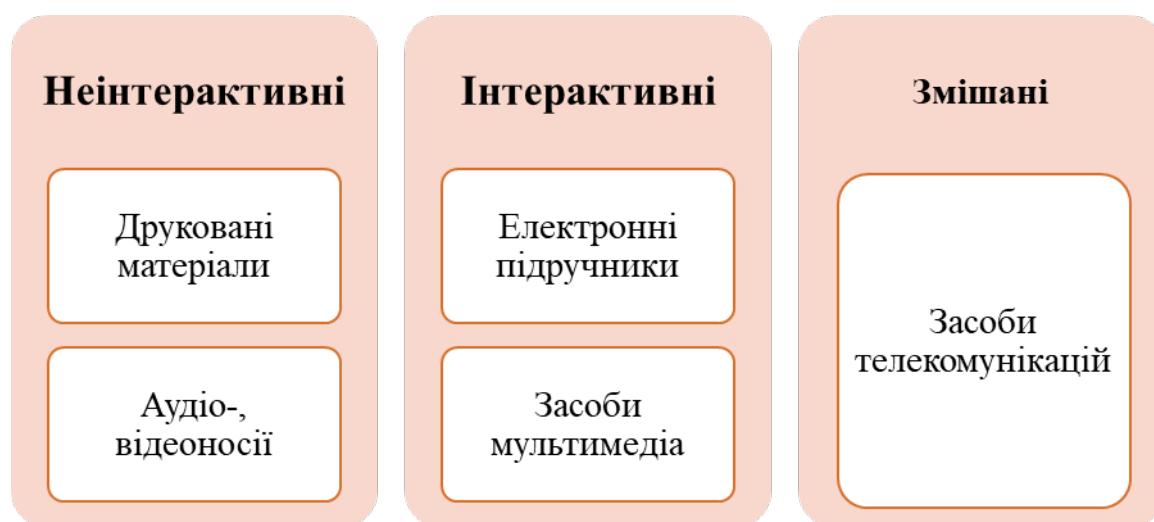

Рис.2. Відмінності між дистанційною і електроннодистанційною формами навчання

Характерними ознаками дистанційного навчання є асинхронність у часі, надання навчального матеріалу через пошту та інші засоби передачі інформації. Електроннодистанційне навчання, в свою чергу, може відбуватися як асинхронно, так і синхронно. Відмітимо, що у цьому випадку зв'язок між викладачем та студентом здійснюється через обмін навчальним матеріалом за допомогою інформаційно-комунікативних технологій.

Сьогодні особливості викладання іноземних мов в умовах електроннодистанційного навчання, в першу чергу передбачає використання різноманітних технологій (рис. 3).

Можемо умовно розділити технології електроннодистанційного навчання на три групи, такі як: неінтерактивні, інтерактивні, змішані. Перша група (неінтерактивні технології) передбачає постійне використання друкованих матеріалів, аудіоносіїв або відеоносіїв). Результатом постійного використання

викладачем вищезначеної групи є досить низька комунікаційна інтерактивність, що стає величезною проблемою у вивченні іноземної мови у досліджуваному нами форматі навчання.

Наступна група (інтерактивні технології) передбачає широке використання засобів комп'ютерного навчання. Розроблені і сертифіковані електронні курси у закладах вищої освіти передбачають певну структуру і наповнення. Наприклад, електронний курс з англійської мови буде наповнений відповідними електронними підручниками, новітніми засобами мультимедіа для розвитку комунікативної компетенції, методичними рекомендаціями щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо; пакетом документів (навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять); відео- та аудіозаписи до занять; мультимедійні матеріали; глосарії; практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання; віртуальними тренажерами із методичними рекомендаціями щодо їх використання; пакетами тестових завдань з автоматизованою перевіркою результатів, для контролю знань) [17].

Остання виокремлена нами група (змішані технології) є рідко застосованою у сучасному електроннодистанційному навчанні через дуже високу собівартість. Змішані технології передбачають використання розвинутих засобів телекомунікацій на аудіоканалах, відеоканалах і комп'ютерних мережах тощо.

Сьогодні для викладання іноземної мови у електроннодистанційному форматі навчання існує безліч програм і ресурсів, зокрема: для передачі інформації, перевірки робіт, проведення тестування й оцінювання учнів «GoogleClassroom»; для проведення практичних занять «ZOOM», «Meet», «Webex»; для контролю знань використовувалися програми для тестування «quizizz.com»; освітні ресурси «ProfeDeEle», «Aprenderespañol», «Lingolia», «VideoEle», «Moodle» [13].

Іншою групою методів викладання іноземної мови в умовах електроннодистанційного навчання є методи, які використовує, або може використати викладач закладу вищої освіти під час практичних онлайн-занять. Задля забезпечення повного оволодіння іноземною мовою викладачам необхідно використовувати бесіди, рольові ігри, дискусії для розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів; проєктні роботи для розвитку креативності, критичного мислення, наукового пошуку під час оволодіння іноземною мовою здобувачами вищої освіти; і звісно ж методи стимулювання і мотивації до навчання, контролю й самоконтролю як письмового, так і усного [12].

До найбільш ефективних методик викладання іноземних мов в означеному форматі навчання відносимо саме ті методики, які базуються на візуальній та аудіальній основі; методика створення проєктів, який покликаний розвивати наукову, пізнавальну, самостійність студентів у вивченні іноземної

мови. До ефективних методик варто також віднести асинхронне та синхронне навчання з використанням аудіо- чи відеозв'язку, спілкування та консультації в чаті перегляд відеоуроків, виконання онлайн-тестів і завдань тощо.

Наголосимо на тому, що найціннішою особливістю викладання іноземних мов у електроннодистанційному форматі навчання є поєднання традиційного та індивідуального онлайн-навчання. Під час викладання іноземних мов слід використовувати різноманітні форми навчання, такі як: консультації (групові та індивідуальні), індивідуальні заняття, самостійна робота, проєктна робота, відеоконференції, онлайн-уроки, аудіозаписи; проводити онлайн-тестування, використовувати онлайн-тренажери для вивчення граматики і лексики, фото-, відео- та аудіоматеріали з YouTube.

Недивлячись на переваги вищеописаного формату навчання, вважаємо за необхідне виокремити основні недоліки від яких може постраждати процес викладання, зокрема, фрагментацію освітнього процесу – студенти знаходяться у ситуаціях, що відволікають їх від навчання; час комунікації викладача і студента був обмеженим, як і можливості при використанні якісних засобів на безкоштовній основі. Найбільшим недоліком як і дистанційного, та і електроннодистанційного навчання є відсутність особистого контакту, вербального спілкування з студентом.

Висновки. Електроннодистанційне навчання з використанням інтерактивних технологій може стати зручним інструментом, які при розумному використанні здатні принести елементи новизни, підвищити інтерес студентів до самостійного вивчення іноземної мови, полегшити викладачу завдання підготовки до практичних занять.

За умови викладання іноземної мови у вищеописаному форматі з регулярним використанням мультимедійних навчальних програм в освітньому процесі у прямому поєднанні з традиційними методами навчання та сучасними інноваційними технологіями значно підвищується ефективність навчання студентів з іншомовної підготовки. Відмітимо, що лише за бажання студента, організація електроннодистанційного навчання може дозволити йому ефективно оволодіти іншомовною компетентністю.

Вищеперераховані особливості викладання іноземних мов в умовах електроннодистанційного навчання покликані навчити студента відбирати й опрацьовувати інформацію самостійно, навчити їх висувати гіпотези, приймати рішення, обґрунтовувати власні роздуми і прийняті рішення, навчити студентів репрезентувати власне бачення сутності проблеми і її рішення. Іншомовна компетентність студентів дозволяє їм виходити за рамки отриманої інформації, репрезентувати новий погляд. Особливість викладання полягає в тому, щоб допомогти студентам, вмотивувати їх до самостійних роздумів, обґрунтувань, нових поглядів на досліджуване явище, предмет.

Виокремимо, що викладання іноземних мов у процесі електроннодистанційного формату навчання потребує глибокого наукового

обґрунтування дидактично-методичних засад їх використання, обґрунтування концептуальних засад укладання електронних підручників як для традиційних форм навчання (у закладі вищої освіти), та і у сучасній реальності електроннодистанційного навчання.

Розробка методичної складової електроннодистанційного викладання іноземної мови потребує комплексного вирішення проблем, таких як: дидактичних, розробка теорії та методики електроннодистанційного навчання, технологій електроннодистанційного навчання тощо.

Наголосимо, що для ефективного викладання іноземної мови в умовах електроннодистанційного навчання необхідне якісне дидактичне забезпечення усього освітнього процесу. Наприклад, розробка комплексу взаємопов'язаних дидактичним лінком різних видів змістовної навчальної інформації на різних носіях (у паперовому та електронному виглядах), розроблених з урахуванням міждисциплінарних вимог до викладання іноземної мови.

Вважаємо за необхідне висловити ряд побажань для ефективного викладання іноземної мови в умовах електроннодистанційного навчання:

1) розробити загальнодержавні вимоги щодо викладання іноземної мови в умовах електроннодистанційного навчання, який зможе гаранувати співпрацю викладачів і студентів;

2) удосконалити національну електронну платформу для дистанційного та змішаного навчання «Moodle» іншими інтерактивними елементами;

3) розробити сучасне положення про електроннодистанційного навчання;

4) розробити методичне забезпечення стосовно викладання іноземної мови;

5) забезпечити усіх суб'єктів освітнього процесу швидкісним Інтернетом і сучасним технічним обладнанням у необхідній їм кількості, що надасть можливість якісного доступу як до надання, так і отримання освітніх послуг;

6) регулярні семінари, тренінги, курси для викладачів ЗВО (за необхідності) для опанування ними новими практичними навичками роботи з різноманітними технологіями електроннодистанційного навчання.

Викладання іноземної мови в умовах електроннодистанційного навчання потребує відповідних засобів реалізації, саме тому обов'язковою складовою освітнього середовища є новітні інтерактивні засоби навчання. Використання їх у процесі електроннодистанційного навчання дозволяє значно підвищити ефективність взаємодії між викладачем і студентом. Однак, варто наголосити, що педагогічно доцільним і дидактично обґрунтованим є застосування сучасних засобів вищеозначеної форми навчання тільки тоді, коли викладач іноземної мови знає особливості форми електроннодистанційного навчання, має навички в її організації і керуванні.

Отже, в сучасному інформаційному суспільстві головною діючою особою при проведенні аудиторних занять залишається викладач який володіє сучасними активними методиками, а всі засоби інформаційно-комунікаційних технологій і форми освітнього процесу є тільки допомогою в його діяльності.

Література:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
2. Блощинський, І. (2015) Сутність та зміст поняття дистанційного навчання в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі / Вісник Національної Академії Державної Прикордонної Служби України – І. Блощинський. Прикордонна служба України. 2015. Vip. 3
3. Гнезділова К. М, Касярум С. О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи : навчальний посібник. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2011. 124 с.
4. Горбатюк Р. Романишена Л. Експериментальна модель дистанційного навчання майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі. *Наукові записки. Серія: педагогіка*. 2016. № 2. С. 68–75.
5. Горбатюк Р. М. Структурно-функціональна модель технології формування педагогічної фасилітації майбутніх інженерів-педагогів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць*. Вип. 44. Київ; Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 290–294.
6. Коваленко А. Дистанційне навчання іноземної мови за умов пандемії: специфіка форм і методів роботи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 35, том 3, 2021. С. 250-255
7. Кухаренко В. М. Про систему дистанційного навчання у відкритому дистанційному курсі. *Інформаційні технології в освіті*. 2012. № 11. С. 32–42.
8. Кухаренко В. М. Система дистанційного навчання університету. *Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики*. Т. XIII (2015), вип. 3 (37) С. 220–233.
9. Олійник В. О. Інноваційні технології дистанційного навчання іноземної мови для студентів немовних ВНЗ. *Лінгвістичні дослідження*. 2014. Вип. 38. С. 238–246.
10. Полат Е. С. Дистанционное обучение. URL: <https://gigabaza.ru/doc/101024.html>
11. Полат Е. С. Понятийный аппарат дистанционного обучения. URL: http://vio.uchim.info/Vio_19/cd_site/articles/art_1_21.htm
12. Постоленко І. Ефективне навчання англійської мови дистанційно. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2015. № 1 (23). С. 104–108.
13. Редько В. Особливості дистанційного навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти в умовах карантину. *Педагогічна газета України*, №6, 2020, С.7
14. Стадній А. (2020). Моделі дистанційного навчання. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Том 4, № 29, с. 151-156
15. Тверезовський В. А., Лукова-Чуйко Н. В. Інформаційні процеси у вищій школі та дистанційна освіта: на роздоріжжі. *Теорія методик навчання математики, фізики, інформатики*. Т. XIII. 2015. Вип. 3 (37). С. 215–219.
16. Технологія створення дистанційного курсу : навчальний посібник. / Биков В. Ю. та ін. ; за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. Київ : Міленіум, 2008. 324 с.
17. Хоменко Л., Балалаєва О. Досвід розробки методів дистанційного навчання іноземних мов у НАУ. *Наукові доповіді НАУ*. 2005–1(1). С. 1 – 15
18. Шаран Р. В. Професійна підготовка магістрів інформаційних технологій в системі дистанційної освіти США : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2010. 249 с.

References:

1. Bikov, V. Yu. (2008) Models of organizational systems of open education: a monograph [Models of organizational systems of open education: a monograph]. Kyiv: Atika, 2008. 684 p. [in Ukrainian].
2. Bloshchinsk'ij, I. (2015) Sutnist' ta zmist ponyattya distancijne navchannya v zarubizhnij ta vitchiznyanij naukovij literaturi [The essence and content of the concept of distance learning in foreign and domestic scientific literature]. *Visnik Nacional'noi akademii Derzhavnoi prikordonnoi sluzhbi Ukraini – Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. 2015. Vip. 3 [in Ukrainian].

3. Gnezdilova, K. M., Kasyarum, S. O. (2011) *Modeli ta modelyuvannya u profesijnij diyal'nosti vkladacha vishchoї shkoli : navchal'nij posibnikb* [Models and modeling in the professional activity of a high school teacher: a textbook]. Cherkasy: Vidavec' Chabanenko Yu. A., 2011. 124 p. [in Ukrainian].
4. Gorbatyuk, R. Romanishena, L. (2016) *Eksperimental'na model' distancijnogo navchannya majbutnih fahivciv u vishchomu navchal'nomu zakladi* [Experimental model of distance learning of future specialists in higher education]. *Naukovizapiski. Seriya: pedagogika – Proceedings. Series: pedagogy*. 2016. № 2. P. 68–75 [in Ukrainian].
5. Gorbatyuk, R. M. (2016) *Strukturno-funkcional'na model' tekhnologii formuvannya pedagogichnoї fasilitacii majbutnih inzheneriv-pedagogiv* [Structural and functional model of the technology of formation of pedagogical facilitation of future engineers-teachers]. *Suchasni informacijni tekhnologii ta innovacijni metodiki navchannya u pidgotovci fahivciv: metodologiya, teoriya, dosvid, problemi : zbirnik naukovih prac' – Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems: a collection of scientific papers*. Vip. 44. Kiiiv; Vinnicya: TOV firma «Planer», 2016. P. 290–294 [in Ukrainian].
6. Kovalenko, A. (2021) *Distancijne navchannya inozemnoї movi za umov pandemii: specifika form imetodiv roboti* [Distance learning of a foreign language in a pandemic: the specifics of forms and methods of work]. *Aktual'ni pitannya gumanitarnih nauk – Current issues of the humanities*. Vip 35, tom 3, 2021. P. 250-255[in Ukrainian].
7. Kuharenko, V. M. (2012) *Pro sistemu distancijnogo navchannya u vidkritomu distancijnomu kursi* [About the system of distance learning in an open distance course]. *Informacijni tekhnologii v osviti – Information technology in education*. 2012. № 11. P. 32–42 [in Ukrainian].
8. Kuharenko, V. M. (2015) *Sistema distancijnogonavchannya universitetu* [University distance learning system]. *Teoriya ta metodika navchannya matematiki, fiziki, informatiki – Theory and methods of teaching mathematics, physics, computer science*. T. XIII (2015), vip. 3 (37) P.220–233 [in Ukrainian].
9. Olijnik, V. O. (2014) *Innovacijni tekhnologii distancijnogo navchannya inozemnoї movi dlya studentiv nemovnih VNZ* [Innovative technologies of distance learning of a foreign language for students of non-language universities]. *Lingvistichni doslidzhennya – Linguistic research*. 2014. Vip. 38. P. 238–246 [in Ukrainian].
10. Polat, E. S. *Distance learning*. Retrieved from <https://gigabaza.ru/doc/101024.html> [in Russian].
11. Polat E. S. *The conceptual apparatus of distance learning*. Retrieved from http://vio.uchim.info/Vio_19/cd_site/articles/art_1_21.htm [in Russian].
12. Postolenko, I. (2015) *Efektivne navchannya anglijs'koї movi distancijno* [Effective distance learning of English]. *Porivnyal'no-pedagogichni studii – Comparative and pedagogical studies*. 2015. № 1 (23). P. 104–108 [in Ukrainian].
13. Red'ko, V. (2020) *Osoblivosti distancijnogo navchannya inozemnih mov u zakladah zagal'noї seredn'oi osviti v umovah karantynu* [Features of distance learning of foreign languages in general secondary education in quarantine]. *Pedagogichna gazetaUkraini – Pedagogical newspaper of Ukraine*. №6, 2020, P.7[in Ukrainian].
14. Stadnij, A. (2020). *Modeli distancijnogo navchannya* [Distance learning models]. *Naukovij zbirnik «Aktual'ni pitannya gumanitarnih nauk: mizhvuzivs'kij zbirnik naukovih prac' molodih vchenih Drogobic'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Ivana Franka» - Scientific collection «Topical issues of the humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko»*. Tom 4, № 29, P. 151-156[in Ukrainian].
15. Tverezovs'kij, V. A., Lukova-Chujko, N. V. (2015) *Informacijni procesi u vishchij shkoli ta distancijna osvita: narozdorizhzhzi* [Information processes in higher education and distance education: at the crossroads]. *Teoriya metodiki navchannya matematiki, fiziki, informatiki – Theory of methods of teaching mathematics, physics, computer science*. T. XIII (2015), vip. 3 (37). P. 215–219 [in Ukrainian].

16. Tekhnologiya stvorenniya distancijnogo kursu : navchal'nij posibnik [The technology of creating a distance course: a textbook] / Bikov V. Yu. tain. ; za red. V. Yu. Bikova ta V. M. Kuharenka. Kiïv : Milenium, 2008. 324 p[in Ukrainian].

17. Homenko, L., Balalaeva, O. (2005) Dosvid rozrobki metodiv distancijnogo navchannya inozemnih mov u NAU [Experience in developing methods of distance learning of foreign languages at NAU]. *Naukovi dopovidi NAU – Scientific reports of NAU*. 2005–1(1). P. 1 – 15[in Ukrainian].

18. Sharan, R. V. (2010) Profesijna pidgotovka magistriv informacijnih tekhnologij v sistemi distancijnoï osviti SShA [Professional training of masters of information technology in the US distance education system]. *Candidate's thesis*. 2010. 249 p.[in Ukrainian].